



**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

**ПСИХОЛОГІЧНИЙ
І ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ ВЧЕНИХ**

**Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2020**

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту педагогіки і психології
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 8 від 22 травня 2020 року)*

За загальною редакцією – професора Т. О. ОЛЕФІРЕНКА

Редакційна колегія:

- В. І. Бондар* – академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
С. Д. Максименко – академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор;
О. В. Бернацька – кандидат педагогічних наук, доцент;
І. М. Євченко – кандидат психологічних наук, доцент;
І. О. Лапченко – кандидат психологічних наук, доцент;
І. О. Луценко – доктор педагогічних наук, професор;
Л. Л. Макаренко – доктор педагогічних наук, професор;
М. М. Марусинець – доктор педагогічних (кандидат психологічних) наук, професор;
О. В. Матвієнко – доктор педагогічних наук, професор;
О. Я. Митник – доктор педагогічних наук, професор;
І. М. Овдієнко – кандидат психологічних наук, доцент
Т. О. Олефіренко – кандидат педагогічних наук, професор;
Ю. О. Приходько – доктор психологічних наук, професор;
Л. В. Савенкова – кандидат педагогічних наук, доцент;
М. С. Севастюк – кандидат педагогічних наук, доцент;
Г. В. Семеренко – кандидат філологічних наук, професор;
С. В. Страшко – кандидат біологічних наук, професор;
О. Л. Шевнюк – доктор педагогічних наук, професор;
І. М. Шапошнікова – кандидат педагогічних наук, професор;
Г. Г. Цветкова – доктор педагогічних наук, професор.

**А 43 ПСИХОЛОГІЧНИЙ І ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС: НАУКОВІ ЗАПИСКИ
ВЧЕНИХ :** збірник матеріалів конференції / за заг. ред. проф.
Т. О. Олефіренка. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020.
– 344 с.

До збірника ввійшли матеріали учасників Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції “*Актуальні проблеми психології розвитку особистості*”, у яких науковці розглядають актуальні питання теорії, методології й практики психології розвитку особистості в умовах соціальних та інформаційних змін.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі психології, педагогіки та дотичних до них наук.

УДК 159.923: 316.612:37.015.311(06)

- © Автори статей, 2020
- © Редакційна колегія, 2020
- © Вид-во Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2020

4. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”, спеціальності 053 “Психологія”, перший (бакалаврський) рівень. Режим доступу: <https://cutt.ly/ay09Ih4> (дата звернення: 25.04.2020 р.).
5. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”, спеціальності 053 “Психологія”, другий (магістерський) рівень. Режим доступу: <https://cutt.ly/Ку0992z> (дата звернення: 25.04.2020 р.).

УДК 37.011.3-051:004

Марусинець М. М., Заяць О. Т.

ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Саморозвиток у психологічних дослідженнях розуміється як власна активність людини у зміні себе, в розкритті, збагаченні своїх потреб, творчості, особистого ресурсу. Професійний розвиток – це зростання, становлення, інтеграція і реалізація в педагогічній праці професійно значущих особистісних якостей та здібностей, професійних знань і умінь, активне якісне перетворення людиною свого внутрішнього світу, що призводить до принципово нових викликів та способу життєдіяльності (Л. Мітіна).

Професійний саморозвиток – динамічний і безперервний процес самопроекування особистості. За класифікацією Р. Фуллера професійний розвиток проходить три стадії: стадію “виживання” – на першому році роботи в школі; стадію адаптації і активного засвоєння дидактичних та методичних рекомендацій – 2-5 років та стадію зрілості, що настає, зазвичай, через 6-8 років і характеризується прагненням переосмислити свій педагогічний досвід, прагнення до самостійних педагогічних звершень. Кожний із цих етапів криє в собі певні особливості та специфіку. Так, перший відзначається особливими професійними проблемами, уявленнями про себе як професіонала; здатністю ідентифікувати себе з роллю педагога. Другий етап характеризується увагою вчителя до своєї професійної діяльності, третій – реалізацією творчої потреби. Саме на цьому етапі можлива організація дослідницької діяльності вчителя. Механізмом розвитку і саморозвитку, в свою чергу, є самопізнання і самоаналіз діяльності. Під самопізнанням розуміється діяльність вчителя, спрямована на усвідомлення своїх потенційних можливостей і професійних проблем.

Самоаналіз – це прихована від безпосереднього спостереження, але суттєва характеристика професійної діяльності педагога і його життєдіяльності, це такий аналіз педагогічної діяльності, коли вчитель співвідносить педагогічну дійсність із своїми діями. Натомість практика доводить, що нині рівень професійно-особистісного саморозвитку вчителя, який необхідний для досягнення нового рівня освіти, не готовий до викликів суспільства. Не кожен учитель здатний самостійно здійснювати свій професійний саморозвиток, аналізувати свою діяльність, усвідомлювати свої потенційні можливості й ідентифікувати їх з використанням комп’ютерних технологій та Інтернет-ресурсом.

Нині важко уявити собі сучасного вчителя без використання на уроках комп'ютера чи Інтернета, так як і учня, без смартфона під час підготовки до занять. Йдеться не тільки про переоснащення ІТ-ресурсів, але і про своєрідне перезавантаження людського потенціалу, установки на засвоєння педагогічними працівниками інформаційного ресурсу як потреби часу – апгрейд (оновлення його програм, удосконалення комп'ютерних систем) і професійного капіталу педагога, осучаснення корпоративної культури, соціалізації, комунікації, оптимізації всіх його процесів. Вимогою є і нове покоління учнів та студентської молоді – Альфа-покоління, яке живе в інформаційному, динамічному, емоційно-напруженому середовищі. Вчитель повинен випереджувати учня, а не йти з ним поруч. На роль випереджувального навчання в освітньому просторі наголошував Л. Виготський. Його вчення не втрачає актуальності і в добу інформаційної глобалізації. Тому, одним із викликів діджиталізованого суспільства є готовність педагога до цифрової трансформації процесу навчання, проектування індивідуальної освітньої траєкторії та організації сучасного процесу педагогіки партнерства між учнями та вчителями, педагогами та батьками. Перед закладами вищої освіти стоїть завдання щодо реструктуризації дидактичного ресурсу на дидактично-інформаційний (цифровий) та готовності застосовувати на практиці. Увагу необхідно зорієнтувати на розроблення і апробацію навчально-методичних комплексів, віртуальних лабораторій для поглибленого вивчення математики, інформатики, методики навчання інформаційних технологій з опорою на профіль майбутнього фахівця. [4].

Для цього необхідно більше уваги приділяти індивідуалізації навчання, допомогти студенту проявити себе в новій для нього освітній ситуації. Тобто, як зауважують науковці, “не формувати особистість із заданими властивостями, а створити умови для повноцінного прояву і розвитку особистісних функцій суб'єктів освітнього процесу” (Е. Зеєр) [2].

За такого переходу основний акцент переноситься на розвиток творчого потенціалу студентів; розкриття їх особистісних якостей; формування здатності до пошуку нестандартних рішень під час професійних завдань і життєвих ситуацій; прагнення до самоосвіти, пошуку інформації з використанням новітніх цифрових засобів навчання. Функція викладача змінюється від передачі знань студенту до організації процесу самостійного отримання ним знань за допомогою інформаційних джерел.

Основою підготовки майбутніх педагогів в умовах модернізації освітнього простору складатимуть фази з розроблення дидактично-інформаційного ресурсу:

1) теоретичні – засвоєння навчальної інформації з підготовки фахівця (онлайн-лекції);

2) лабораторні: формування професійних умінь і навичок за допомогою створення віртуального середовища: проектна діяльність, завдання для розвитку індивідуальної траєкторії учнів);

3) практичні: формування професійних умінь і навичок в реальних умовах (навчання учнів із застосуванням цифрових технологій);

4) трудова діяльність: формування власного професійного стилю в умовах самостійної професійної діяльності [1].

Важливим для кожного закладу вищої освіти має стати підготовка фахівців у поєднанні як із сучасними інформаційними технологіями, так і прямим спілкуванням студентів із викладачами, керівниками. Тому більш продуктивними будуть онлайн-лекції, презентації, що уможливить збільшення кількості годин на

закріплення матеріалу, розвиток практичної та проектної діяльності студентів. Особлива роль в інформаційному оновленні сучасних вузів, залежатиме від цифрових трансформацій, архіву, реалізації таких дидактичних принципів, як: швидкість, своєчасність та ефективність у прийнятті рішень. Отже, інформаційний прорив в освітньому просторі закладів вищої освіти привнесе мобільну адаптованість вузу для цільової аудиторії, зробить його ще більш конкурентоспроможним і запитаним на освітньому ринку та зорієнтованні абітурієнтів на цінності, які складають основу їх майбутньої професіоналізації.

Використана література:

1. Інноваційні технології навчання учнів початкових класів : монографія / Петро Гусак, Людмила Гусак, Олена Белкіна-Ковальчук, Тетяна Воробйова. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 276 с.
2. Діджиталізація освіти – компетенції XXI століття. Режим доступу : <https://vseosvita.ua/library/didzitalizacia-osviti-kompetencii-hhi-stolitta-172970.html>
3. Зеер Э. Ф., Заводчиков Д. П. Инновации в профессиональном образовании : учеб. метод. пособие. Екатеринбург : РГШУ, 2007.
4. Марусинець М. М. Інноваційні технології як навчально-методичний ресурс у підготовці майбутнього вчителя / Технології професійної підготовки фахівців у сучасному освітньому просторі : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (17 травня 2019 р., м. Чернівці). Чернівці : Видавничий дім "РОДОВІД", 2019. С. 204-206.

УДК 316.733-022.326.5

Матвієнко О. В.

КРИЗА НАЦІОНАЛЬНОЇ-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

В останні роки ми стали свідками значних змін, що стосуються соціокультурних ідентичностей, таких як раса, нація та етнічної приналежності, а також появи нових форм расизму і націоналізму як дискримінаційних винятків. Культурні, соціальні ідентичності направлені надати певної координації ситуації в контексті культур, що трансформуються в постмодерністських і постколоніальних умовах.

Термін "криза ідентичності" почали використовувати під час Другої світової війни для пояснення стану хворих на психічні розлади. Е. Еріксон кризою ідентичності називав хворобу, якою страждали підлітки в 50-60-ті рр. минулого століття. Вчений пов'язав особистісну кризу з кризою тієї чи іншою історичної епохи. Скоріш за все, дослідник мав на увазі колективну ідентичність, по відношенню до якої етнос відчуває та розуміє себе самого, вимальовуючи власний образ. Філософи культури, визначаючи сутність кризи ідентичності, наголошують на її безпосередньому зв'язку із розширенням соціокультурних, побутових можливостей сучасної людини.